

Academicianul VIRGIL CÂNDEA (1927-2007)

Știința istoriei și întreaga cultură românească au suferit o apăsătoare pierdere prin încetarea din viață a academicianului-profesor Virgil Cândea.

A fost unul dintre spiritele, tot mai rare, de formație multilaterală și de cuprindere enciclopedică pe teritoriul întins al „umanităților”, al ramurilor lor reprezentative: filosofie, teologie, istorie și drept. În fiecare din aceste segmente s-a validat ca specialist, ca un savant care, prin cercetările sale, a adâncit și a creat perspective noi în diverse direcții și probleme ale cunoașterii. Un mare orientalist, să sperăm că nu ultimul, deși nu mulți îl vor egala.

În permanență activ, timp de peste cinci decenii, pe poziții de seamă în cercetare, în învățământ, în viața culturală și publică a țării, a predat cu aceeași competență cursuri de relații internaționale, de istoria culturii, de artă religioasă etc., la instituții superioare din țară și din străinătate (Italia, Franța, Elveția).

De erudiția sa au beneficiat în chip aparte istoria și cultura sud-est europeană. Meritele pe aceste tărâmurii i-au fost subliniate prin alegerea ca secretar general al Asociației Internaționale de Studii Sud-Est Europene și de membru-corespondent al unei importante asociații similare cu sediul la München. Consacrarea unei strălucite afirmări științifice i-a venit din partea Academiei Române, al cărei membru titular și vicepreședinte a devenit în ultimul deceniu al secolului de curând încheiat.

Ca mesager al erudiției sale, a avut numeroase și apreciate participări la reuniuni internaționale.

Pentru excepționalele sale calități pledează durabil lucrările, originale în dezvăluirea de noi relații între cultura noastră, cea a sud-estului european și a Orientului Apropiat.

Prin investigațiile în aceste domenii, Virgil Cândea și-a statornicit vocația universalistă a viziunii istorice, în cadrul căreia impresionantă este fuziunea realizată, armonică și elevată, între teologie, filosofie, istorie și un orizont de ansamblu al fenomenului de cultură.

Profilul său de mare savant se asociază în amintirea tuturor cu al omului de aleasă distincție în relațiile interumane. Gânduri cernite ale celor ce au avut și vor mai avea privilegiul de a-i admira ființa și opera îl vor însoți mereu, dincolo de hotarul trecător, străbătut în grea suferință.

Acad. Camil Mureșanu

PAUL CERNOVODEANU (1927-2006)

membru de onoare al Academiei Române

În ziua de 5 septembrie 2006 s-a stins din viață la București dr. Paul Cernovodeanu, membru de onoare al Academiei Române, reputat istoric român. Prin plecarea sa dintre noi,

„Anuarul Institutului de Istorie «G. Barițiu» din Cluj-Napoca”, tom. XLVI, 2007, p. 547–551

istoriografia română pierde un valoros cercetător științific, care s-a dedicat cu multă pasiune și talent investigării unei vaste problematice aparținând istoriei medievale și moderne românești și universale. Format în ambianța științifică a Institutului de Istorie fondat de Nicolae Iorga la București, cu accent pe încadrarea evoluțiilor societății românești în istoria europeană, P. Cernovodeanu a beneficiat de experiența generației de istorici care purta pecetea marelui cărturar român, încercând, la rându-i, să ducă mai departe mesajul Întemeietorului. Împrejurările de după al doilea război mondial din țară nu erau dintre cele prielnice travaliului științific din domeniul științelor istorice, tânărul cercetător trebuind să învingă numeroase dificultăți.

Născut la 11 februarie 1927 în București, el însuși descendent al unei ilustre familii de militari care s-au afirmat în Războiul de Independență al României din 1877-1878 și în Războiul de Întregire din 1916-1918, Paul Cernovodeanu a absolvit renumitul Liceu „Spiru Haret” din capitală și studiile superioare în istorie la Universitatea București (1945-1950). A urmat în paralel Școala Superioară de Arhivistică și Paleografie din București, asigurându-și astfel o pregătire excelentă în domeniul istoriei și al științelor ei auxiliare. Și-a trecut doctoratul în științele istorice în anul 1970, elaborând, sub conducerea științifică a acad. Andrei Oțetea, teza referitoare la *Relațiile Principatelor Române cu Anglia (1660-1714)*.

În primii ani după absolvirea studiilor universitare a funcționat ca cercetător la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București, apoi ca muzeograf principal la Muzeul de Istorie al Orașului București (1956-1963), fiind reîncadrat din 1964 la renumitul institut de istorie bucureștean, al cărui director adjunct avea să devină în 1990.

În urma dispariției ilustrului istoric rămâne o operă istoriografică valoroasă, care aparține domeniilor istoriei relațiilor internaționale – politice, diplomatice și comerciale –, dar și celor economice și sociale medievale și moderne românești și sud-est europene. A abordat totodată domenii noi, ca demografia istorică, ecologia și climatologia, istoria medicinei, în câmpul cărora a dat studii rezistente sub aspect științific, al informației documentar-istorice, tratării și concluzionărilor. Alături de acestea a fost preocupat de știința genealogiei, în care domeniu a avut contribuții notabile, implicându-se totodată în organizarea instituțională a acestor cercetări la nivelul Comisiei de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române și Institutului Național de Genealogie și Heraldică „Sever Zotta” creat în 1998 cu sediul la Iași.

Având o pregătire solidă în domeniul paleografiei, criticii și tehnicii de editare a izvoarelor istorice, Paul Cernovodeanu a adus o contribuție consistentă la apariția celor 11 volume din corpus-ul *Călători străini despre Țările Române (sec. XIV-XVIII)*, fiind redactor responsabil al ultimelor dintre acestea. A deschis totodată noua serie a colecției pentru secolul al XIX-lea.

S-a remarcat, în ultimul deceniu, prin colaborarea la tratatul academic de *Istoria Românilor*, fiind coredactor la volumul VI privitor la secolul al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea, apărut în anul 2002.

Istoricul Paul Cernovodeanu a reprezentat știința istorică românească la numeroase manifestări interne și internaționale în ultimele patru decenii, comunicările și intervențiile sale fiind apreciate de participanți.

Pentru meritele sale științifice a fost ales în 1999 membru de onoare al Academiei Române, fiind unul dintre cei mai activi membri ai Secției de Științe Istorice și Arheologie a înaltului for științific și cultural al țării.

Ne consolăm cu faptul că în urma plecării lui Paul Cernovodeanu dintre noi rămân imaginea omului și istoricului, una deosebită, și opera sa științifică prin care numele și contribuțiile lăsate vor dăinui.

Nicolae Edroiu
membru corespondent al Academiei Române

ANDRÁS MAGYARI (1927-2006)

Într-o zi de vară fierbinte, 16 iunie, a anului trecut, András Magyari s-a întors din Cluj în frigurosul Joseni, satul său natal. S-a întors, după voința sa, pentru veșnica odihnă sub țărâna pe care o iubea atât de mult.

Prin moartea profesorului András Magyari ne-a părăsit unul dintre cei mai de seamă istorici care – timp de cincizeci și trei de ani – a servit cu dăruire știința istorică promovată la Facultatea de Istorie și Institutul de Istorie din Cluj.

Născut în 17 noiembrie 1927, cu studii secundare în Gheorgheni unde mediul și profesorii l-au făcut pe András Magyari să-și descopere încă de foarte tânăr chemarea pentru cercetarea trecutului, a devenit licențiat în istorie, în anul 1952, la Facultatea de Istorie a Universității „Bolyai”. După o scurtă ucenicie, de un an, la Muzeul din Aiud, a devenit preparator, pe urmă asistent la Catedra de istorie universală a Universității „Bolyai”. În Universitatea unificată „Babeș-Bolyai”, a parcurs din 1959 toate treptele carierei universitare, lector – 1966-1979, conferențiar – 1979-1981, profesor – 1981-1998. A rămas profesor consultant până la decesul său. Experiența în domeniul administrației academice i-a fost pe deplin recunoscută prin alegerea sa ca șef de catedră – 1992-1998, membru al Senatului Universității Babeș-Bolyai – 1990-1996, prorector al acestei instituții – 1990-1996.

În viața științifică din Transilvania, András Magyari a devenit cunoscut prin faptul că a fost printre cei care au elaborat volumul de studii istorice dedicat marelui medievist Lajos Kelemen, cea mai importantă realizare științifică a școlii istoriografice maghiare din Transilvania în anii '50. De atunci și până la moartea sa lista lucrărilor sale a crescut necontenit, adăugându-se an de an multe articole și studii, colaborări la sinteze.

András Magyari a susținut un strălucit doctorat la Universitatea din București, sub îndrumarea lui Andrei Oțetea, în anul 1973: *Expansiunea Imperiului Habsburgic spre Orient la sfârșitul secolului al XVII-lea și urmările ei*. Situația și evoluția acestui imperiu, și mai cu seamă a părții sale de est, din punct de vedere politic, diplomatic, instituțional, socio-economic și cultural rămânând pe tot parcursul vieții sale una din principalele teme ale cercetărilor desfășurate. Abordând problematica imperiului de pe poziții noi, prof. András Magyari s-a numărat printre primii care au scos în evidență o trăsătură însemnată și pentru istoria țării noastre, anume că extindere spre Est a imperiului, obținerea Ungariei și Transilvaniei au însemnat nu numai o creștere teritorială pentru Casa de Habsburg, dar și o creștere a numărului de probleme pe care le avea de rezolvat. Habsburgii care urmăriseră o politică imperială, ce tindea în anumite momente să devină universală, s-au confruntat acum cu necesitatea apărării acestei zone. Profesorul Magyari a fost cel care în istoriografia noastră a identificat momentul când Habsburgii și-au dat seama că vocația lor veritabilă era cea de putere dunăreană, fapt ce a însemnat că și Transilvania ajunsă în stăpânirea lor începuse să se îndrepte spre o direcție de dezvoltare proprie.

Contribuția lui András Magyari la dezvoltarea istoriografiei maghiare din Transilvania este legată, într-o măsură însemnată, de activitatea desfășurată în domeniul editării documentelor și izvoarelor istorice. A făcut îndelungi cercetări asupra epocii răscoalei conduse de Francisc Rákoczi al II-lea, printr-o muncă migăloasă a întocmit și a publicat lista celor care au alcătuit armata kuruzilor. Și, de asemenea, a transcris și pregătit pentru publicare cel mai important și cel mai frumos izvor care reflectă această epocă frământată, jurnalul lui István Wesselényi.

Prin dispariția sa, profesorul András Magyari lasă în urmă o bogată moștenire științifică. În același timp, este cu neputință să uităm dăruirea și vocația sa pedagogică, ilustrată de îndrumarea și consacrarea multora dintre tinerii istorici de astăzi. Pilda lui exemplară, etica profesională pe care a ilustrat-o rămân un model de urmat.

Prof. Csucsuj István

GRIGORE PLOEȘTEANU (1943-2006)

În ziua de 28 decembrie 2006, la Târgu-Mureș, dintr-o constelație de marcă a căzut o stea. Părăsea feericul și se îndrepta ireversibil spre hăuri. Putea însă bezna să cuprindă cu brațele ei hâde corpul stelei și să-l absoarbă total? Evident că nu. Dispărea doar luminozitatea și rămăneaua conturul astrului, spiritul și suflul lui.

Am început într-o asemenea manieră evocarea fostului meu coleg și prieten, dr. Grigore Ploeșteanu, pentru mine Grig sau Poetul, fiindcă el a fost un om al frumosului, al nestematelor stilistice.

Pentru versurile simboliste scrise ca student, mâna lungă a Securității l-a ajuns și l-a „convins” să renunțe la cultivarea unei „literaturi retrograde, decadente”. Pentru un timp probabil s-a potolit, dar vâlvătaia creatoare din suflet, exprimată prin cuvinte alese, nu s-a stins decât odată cu trecerea lui în neființă. O trecere dureros resimțită de toți cei care l-au cunoscut și l-au stimat. Printre aceștia mă număr și eu. Am fost cinci ani colegi de cameră și de grupă în timpul studenției noastre la Facultatea de Istorie și Filosofie din Cluj (1960-1965). Ne-am întâlnit în toamna anului 1960. El venea cu o cultură generală și istorică formată și șlefuită într-un oraș cu multe „lumini”, Timișoara. Acolo se născuse la 13 ianuarie 1943. Am rămas prieteni până la sfârșitul vieții sale, așa că pot afirma că l-am cunoscut foarte bine, chiar dacă din anul 1967 el s-a așezat la Târgu-Mureș, iar eu la Cluj. Era un tânăr înalt, svelt, ager, inteligent, sportiv – juca bine baschet, tenis de masă și, mai apoi, tenis de câmp. Silueta și aceste calități, coapte, maturizate de-a lungul timpului le-a păstrat ca pe niște daruri de preț. Mai avea, însă, și ceva în plus, ca parte intrinsecă a Eu-lui său: setea de cunoaștere, de nou îl stăpânea până la patimă. Citea enorm, cutreiera librăriile și anticariatele, chioșcurile cu reviste și cumpăra - cât îi permitea punga, niciodată prea plină, tot ce era interesant, atractiv și util.

Așa după cum am mai spus, în anul 1967 a devenit cercetător stagiar la Centrul de cercetări istorice al Academiei Române din Târgu-Mureș. După ani, a devenit director adjunct, iar din anul 1995, directorul instituției. Nu anii care s-au scurs implacabil l-au propulsat în vârf, ci pasiunea, tenacitatea, munca asiduă și bine organizată în laboratorul de creație, dotat cu toate ingredientele muncii științifice, și din care au „ieșit” lucrări de o admirabilă originalitate și valoare.

Nu-i plăceau funcțiile administrative, dar pe cea de director a acceptat-o cu speranța că va face din Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” un focar incandescent de știință, de colaborări interne și internaționale. Și a reușit pe deplin. Valoarea publicațiilor Institutului, numeroasele sesiuni științifice, organizate de multe ori cu participări externe, sunt o dovadă în acest sens.

Paleta tematică abordată de dr. Grigore Ploeșteanu este extrem de vastă. Rezultatele cercetărilor sale s-au concretizat în 6 volume (autor sau coautor), în alte 6 coordonate de el, în cele peste 120 articole publicate și nu în ultimul rând în peste 300 comunicări științifice susținute în țară și în străinătate.

S-a aplecat cu competență și cu pasiune asupra momentelor de efervescentă și afirmare națională, politică și culturală a românilor: Școala Ardeleană, Revoluția de la 1848, Unirea Principatelor și Independența de stat. N-a adus doar noi informații în aceste domenii, ci a descifrat puncte de pornire ale lor în civilizația europeană, în scânteierile de avânt care au ajuns și în spațiile românești. Și fiindcă era un adversar al staticului, al încremenirilor, a retrasat traiectoria inversă a lucrurilor. Cu migala unui bijutier, prin căutări numeroase și fertile în arhive și biblioteci din străinătate a pus în pagini dense reflectarea acțiunilor românești în mediile occidentale. În această dublă ipostază, Poetul a lăsat adevărate poeme în proză. În acest context apare firesc ca Grigore Ploeșteanu să fie membru al Comitetului Internațional al Istoricilor din România și al Comisiei de Istorie a Relațiilor Internaționale de la Milano.

Cele două premii ale Academiei Române, Ordinul „Meritul pentru învățământ” în grad de ofițer i-au cinstit realizările științifice, culturale și calitățile umane.

În anul 1998 Grigore a făcut un pas important în planul comunicării științifice. A devenit profesor universitar la Facultatea de Științe și Litere a Universității „Petru Maior” din Târgu-Mureș. S-a apropiat astfel mai mult de tineri, de studenți, pe care i-a iubit nespuse de mult. Le-a dăruit, cu generozitate, din erudiția sa, picuri magici, care le topeau necunoscutele și-i îndemneau să calce într-un pas cadentat pe cărările spinoase ale cunoașterii.

Prin dispariția cercetătorului și profesorului dr. Grigore Ploeșteanu s-a închis o porțiță spirituală prin care ar mai fi ieșit niște pagini valoroase și alte mesaje de cunoaștere, de prietenie și de prețuire a ceea ce merita a fi prețuit.

Dr. Gheorghe Iancu

